

Kovács Rác Eleonóra

Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
 kalic@tippnet.rs

A MAGYAR ÉS A SZERB NYELV HELYZETE, ALKALMAZÁSA A VAJDASÁGI MAGYARSÁG KÖRÉBEN

Részlet a vajdasági magyarság körében végzett nyelvi attitűdvizsgálatból

The Position and Use of the Hungarian and Serbian Language among the Hungarian Population in Vojvodina

A kutatás része a vajdasági magyarság körében végzett nyelvi attitűdvizsgálatnak. A Bácskában és a Bánátban végzett kérdőíves gyűjtés a magyarországi kisebbségek és a határon kívül élő magyar kisebbség attitűdvizsgálatához kapcsolódik. Arra szeretnénk választ kapni, hogy a magyar és a szerb nyelv mely szintereken használatos a vajdasági magyarság élőnyelvi kommunikációja kapcsán. Szociolingvisztikai kutatások ugyanis azt bizonyítják, hogy amint egy nyelv csupán a familiáris szintereken alkalmazható az élőnyelvi kommunikációban, fennmaradása megkérdőjeleződik.

Kulcsszavak: nyelvi attitűdvizsgálat, kisebbség, nyelvhasználati szintér, magyar nyelv, szerb nyelv, életkor.

1. BEVEZETŐ

A kisebbség nyelvének helyzete és tekintélye aszerint változik, hogy mely szinterekhez köthető a nyelvhasználat (vö. BORBÉLY 2001. A, BARTHA 2005.). Kutatásunk azokra a szituációkra, azaz nyelvhasználati szinterekre épül, melyekben a magyar kisebbség Szerbiában anyanyelvén, szerb nyelven vagy váltakozva mindkét nyelven beszél. A kutatás során három korosztályt vizsgáltunk: 20–30 és 31–50 évesek, valamint 51 év felettiak.

A következő településeken került sor a nyelvi adatok kérdőíves módszerrel történő gyűjtésére: Szabadka (SZ), Csantavér (CSA), Zenta (Z), Kishegyes (KH), Szenttamás (SZT), Kúla (K), Újvidék (Ú), Temerin (TM), Nagybecskerek (NB), Csóka (CS), Tamásfalva (TA), Kisorosz (KO), Magyarittabé (MI), Ürményháza (Ü), Torda (T), Sándoregyháza (SE). A településeket aszerint válogattuk, hogy a többen és a szórványban élő magyarság egyaránt képviselve legyen. A kutatás során 1165 adatközlőt kérdeztünk meg, a téma kapcsán beérkezett válaszok száma minden esetben meghaladja az ezret.

Szociolingvisztikai kutatások bizonyítják, hogy minél inkább visszaszorul egy nyelv vagy nyelvváltozat használata az intim szférába, annál inkább veszély fenyegeti a nyelv fennmaradását.

Felmérésünk hét szituációt foglal magában, a következőket: a házastárssal, a gyermekekkel, a baráti társasággal, a pappal, a munkahelyi felettséggel, valamint a postán, a bankban és a belügyi szerv tisztviselőjével folyó élőnyelvi kommunikáció nyelve érdekel bennünket. Statisztikai módszerként százalékszámítást és egytényezős varianciaanalízist alkalmazunk.

Zárt típusú kérdésünket és a válaszlehetőségeket az alábbi módon fogalmaztuk meg:

Mely nyelven beszél Ön a következő szituációkban? (A szituációt minden kérdésnél megjelöltük.)

- a) Mindig magyarul;
- b) Általában magyarul;
- c) Magyarul és szerbül (egyenlő mértékben);
- d) Általában szerbül;
- e) Mindig szerbül.

2. A HÁZASTÁRSSAL FOLYÓ KOMMUNIKÁCIÓ NYELVE

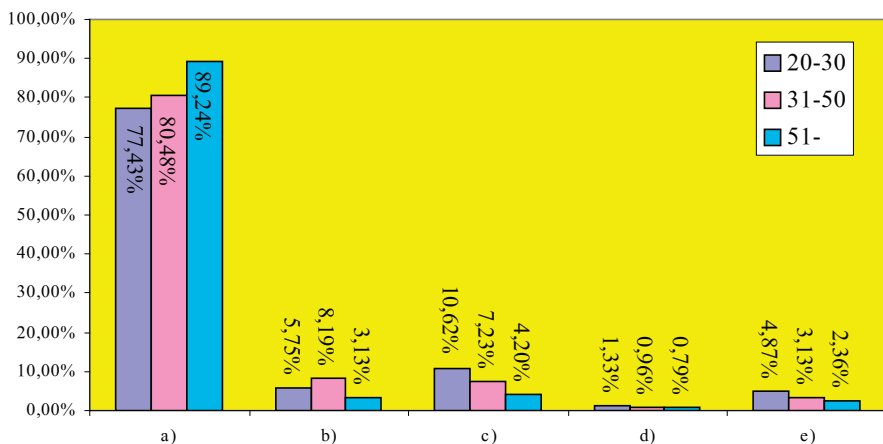
Válaszlehetőség	20–30	31–50	51–
a)	175	334	340
b)	13	34	13
c)	24	30	16
d)	3	4	3
e)	11	13	9
Összesen	226	415	381

Mindhárom korosztály többnyire kizárólag magyarul beszél házastársával, azonban az 51 éven felüliek teszik ezt a legnagyobb, a 20–30 évesek pedig a legkisebb arányban. A nyelvhasználat a három korosztálynál a következőképpen alakul:

A 20–30 éveseknél, valamint az 51 éven felülieknél:

1. kizárólag magyar nyelvű beszélgetés;
2. magyarul és szerbül egyaránt folyó beszélgetés;
3. általában magyarul zajló beszélgetés;
4. kizárólag szerb nyelvű kommunikáció;
5. általában szerbül zajló beszélgetés.

Mely nyelven beszél Ön házastársával? (ÉLETKOR)

A 31–50 éveseknél

1. kizárólag magyar nyelvű beszélgetés;
2. általában magyarul zajló beszélgetés;
3. magyarul és szerbül egyaránt folyó beszélgetés;
4. kizárólag szerb nyelvű kommunikáció;
5. általában szerbül zajló beszélgetés.

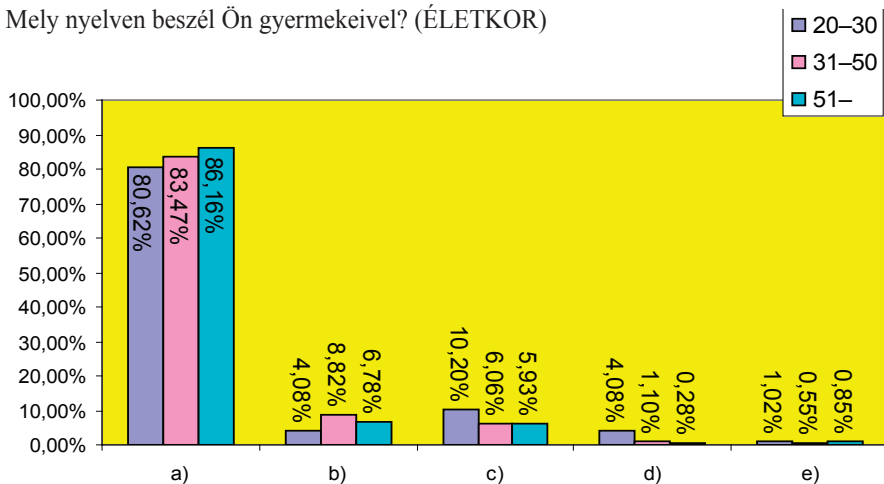
A gyakorisági sorrendben a kizárólag magyar nyelven folyó kommunikáció minden esetben első helyen szerepel, míg a főként szerb nyelven történő beszélgetések aránya a legkisebb.

A sorok szerint elvégzett egytényezős varianciaanalízis alapján életkor szerint csupán a kizárólag magyar nyelven folytatott kommunikáció tér el lényegesen az egyéb válaszlehetőségektől.

3. A GYERMEKEKKEL FOLYÓ TÁRSALGÁS NYELVE

Válaszlehetőség	20–30	31–50	51–
a)	79	303	305
b)	4	32	24
c)	10	22	21
d)	4	4	1
e)	1	2	3
Összesen	98	363	354

Mely nyelven beszél Ön gyermekeivel? (ÉLETKOR)

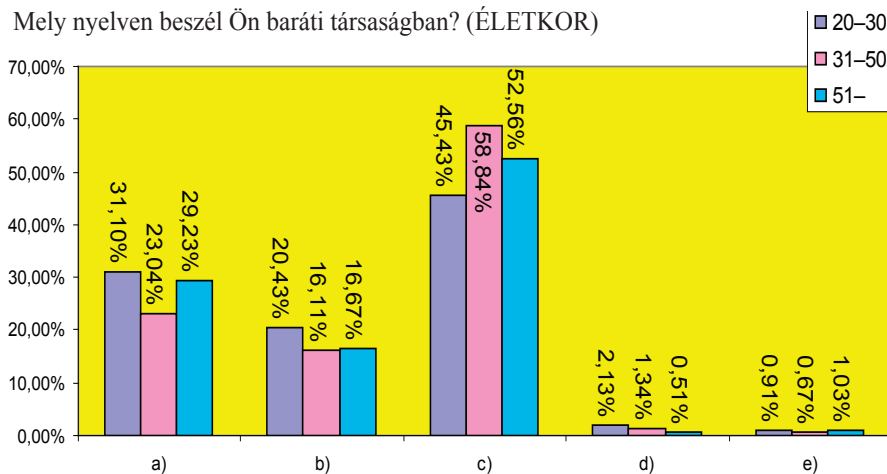
Mindhárom korosztály kimagasló arányban alkalmazza a magyar nyelvet a gyermekeivel való érintkezésben, a leggyakrabban az 51 éven felüliek társalognak kizárólag magyarul gyermekeikkel. A három korosztály közül az 51 éven felüliek az első, a 20–30 évesek pedig a harmadik helyen állnak e tekintetben. A főként magyarul folyó beszélgetéseket a 31–50 és az 51 éven felüliek, a szerbül és magyarul történő kommunikációt pedig a 20–30 évesek jelölték meg második leggyakoribb kategóriaként. A harmadik helyet a 31–50 éveseknél és az 51 éven felülieknél a felváltva és egyenlő mértékben történő szerb–magyar kommunikáció, a 20–30 éveseknél pedig a főként magyarul folyó kommunikáció foglalja el. A legkevesebb válasz az 51 éven felülieknél a főként szerb nyelvű, a 20–30, valamint a 31–50 éveseknél pedig a kizárólag szerb nyelvű beszélgetések vonatkozásában érkezett.

Az egytényezős varianciaanalízis alapján csupán a kizárólag magyar nyelvhasználatot illetően tapasztalható az átlagtól való lényeges eltérés.

4. A TÁRSALGÁS NYELVE BARÁTI TÁRSASÁGBAN

Válaszlehetőség	20–30	31–50	51–
a)	102	103	114
b)	67	72	65
c)	149	263	205
d)	7	6	2
e)	3	3	4
Összesen	328	447	390

Mely nyelven beszél Ön baráti társaságban? (ÉLETKOR)

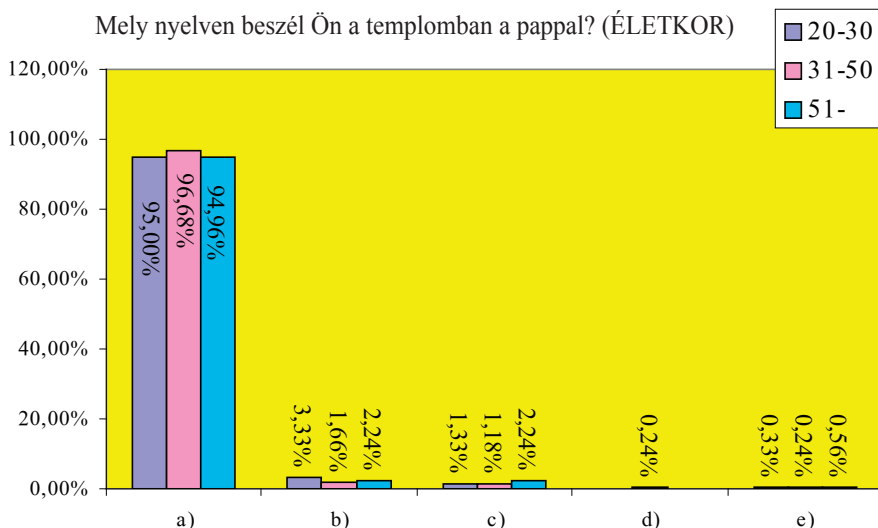
Legtöbbször a 31–50 év közöttiek, legkevésbé pedig a 20–30 évesek beszélnek baráti társaságban magyarul és szerbül. Második helyen mindhárom korosztálynál a kizárólag magyar nyelvhasználat áll. A 20–30 évesek és az 51 éven felüliek szinte azonos arányban, a 31–50 évesek közül pedig 10%-kal kevesebben jelölték meg ezt a válaszlehetőséget. A harmadik helyre a főként magyar kommunikáció került, a 20–30 évesek közül 4%-kal többen keretezték be e nyelvhasználatot. Legkevesebbszer a kizárólag szerb nyelven folyó kommunikáció jelöltetett meg. A főként szerb nyelvű társalgás leginkább a 20–30 éveseknél, a kizárólag szerb nyelven történő beszélgetés pedig az 51 éven felülieknél zajlik a legnagyobb arányban. Ez utóbbiak kapcsán azonban csupán árnyalatnyi különbségek észlelhetők az életkor vonatkozásában. A válaszok gyakorisági sorrendje mindhárom korosztálynál azonos.

Az egytényezős varianciaanalízis segítségével a következő nyelvhasználati variánsok között mutatható ki a lényeges eltérés:

- a kizárólag magyar nyelvű kommunikáció, valamint a főként magyar, a főként szerb és a kizárólag szerb nyelvű társalgás között;
- a főként magyar nyelvű beszélgetés, valamint a főként szerb és a kizárólag szerb nyelvű kommunikáció között;
- a magyarul és szerbül egyaránt folyó beszélgetés, valamint a főként magyarul, a főként szerbül és a kizárólag szerbül zajló beszélgetés között.

5. AZ EGYHÁZI SZEMÉLYEL FOLYTATOTT TÁRSALGÁS NYELVE

Válaszlehetőség	20–30	31–50	51–
a)	285	408	339
b)	10	7	8
c)	4	5	8
d)	0	1	0
e)	1	1	2
Összesen	300	422	257

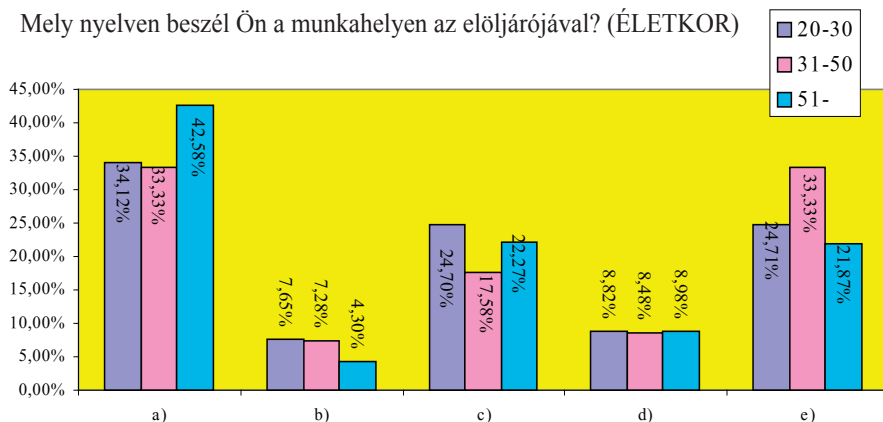
A kizárólag magyar nyelvű kommunikáció a 31–50 éveseknél a leggyakoribb, a másik két korosztály azonos gyakorisággal és ugyancsak magas százalékban alkalmazza ezt a társalgást. A főként magyarul zajló beszélgetés legtöbbször a 20–30 éveseknél fordul elő, ám a százalékarány minden korosztálynál alacsony. A szerb és magyar nyelvű társalgás az 51 éven felülieknél a legmagasabb, de az arányszám alig haladja meg a 2%-ot. A főként szerb nyelvű kommunikáció a 20–30 évesek, valamint az 51 éven felüliek válaszaiban nem fordul elő, a kizárólag szerb nyelvű társalgással a 20–30 és a 31–50 éveseknél egyszer, az 51 éven felülieknél pedig kétszer találkozunk csupán.

A statisztikai számítás szerint a kizárólag magyar nyelvű társalgás lényegesen különbözik a többi válaszlehetőségtől.

6. MELY NYELVEN BESZÉLÜNK FELETTESÜNKKEL?

Válaszlehetőség	20–30	31–50	51–
a)	58	110	109
b)	13	24	11
c)	42	58	57
d)	15	28	23
e)	42	110	56
Összesen	170	330	256

Mely nyelven beszél Ön a munkahelyen az előjárójával? (ÉLETKOR)

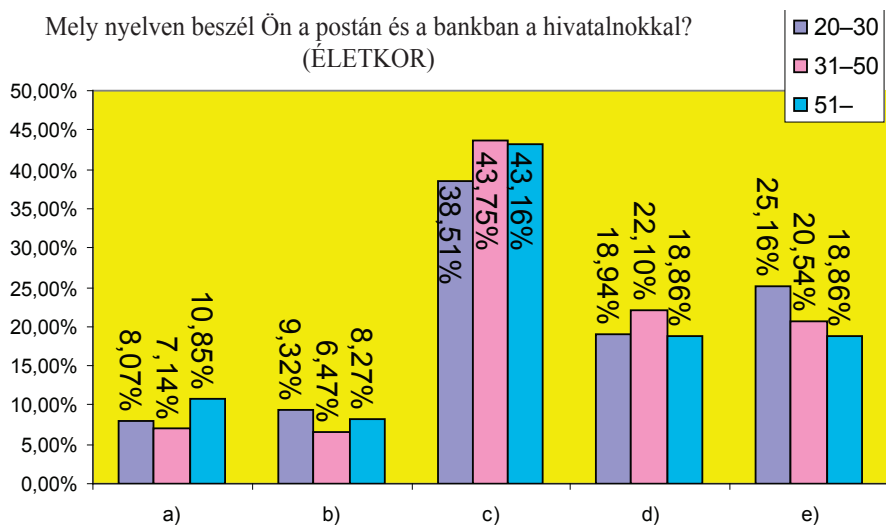
Leggyakrabban az 51 éven felüliek, legritkábban pedig a 31–50 évesek kommunikálnak kizárólag magyarul felettesükkel. Az utóbbiak egyenlő arányban beszélnek kizárólag magyarul és kizárólag szerbül. Az 51 éven felüliek, valamint a 20–30 évesek egyenlő arányban társalognak magyarul és szerbül egyaránt, valamint kizárólag szerbül. Mindhárom korosztály többször kommunikál főként szerbül, mint főként magyarul. Az utóbbi két nyelvhasználat között az 51 éven felülieknél észlelünk legnagyobb különbséget.

A következő válaszok között mutatható ki a lényeges eltérés:

- a kizárólag magyar, a kizárólag szerb nyelvű és az egyaránt magyar és szerb nyelvű társalgás lényegesen különbözik a főként magyar és a főként szerb nyelvű kommunikációtól.

7. A HIVATALNOKKAL VALÓ KOMMUNIKÁCIÓBAN ALKALMAZOTT NYELV A BANKBAN ÉS A POSTÁN

Válaszlehetőség	20–30	31–50	51–
a)	26	32	42
b)	30	29	32
c)	124	196	167
d)	61	99	73
e)	81	92	73
Összesen	322	448	387

Mindhárom korosztály a magyar és a szerb nyelvű társalgást választotta legtöbbször, a legnagyobb arányban a 31–50 éveseknél, a legkevesebbszer pedig a 20–30 éveseknél fordul elő mindez. A 20–30 éveseknél a kizárólag szerbül folyó diskurzus gyakoribb, mint a többnyire szerbül zajló kommunikáció. A 31–50 éveseknél az utóbbi két nyelvhasználat sorrendje fordított, az 51 éven felülieknél pedig azonos gyakorisággal találkozunk az említett két nyelv használatának vonatkozásában. A 20–30 éveseknél gyakoribb a főként magyar, mint a kizárólag magyar nyelvű társalgás. A 31–50 éveseknél és az 51 éven felülieknél többször előfordul a kizárólag magyar nyelvű beszélgetés, mint a többnyire magyar nyelvű kommunikáció.

A kizárólag magyar, a főként magyar, valamint a többnyire szerb nyelvű társalgást illetően a 20–30 évesek és az 51 év felettek nyelvhasználata áll kö-

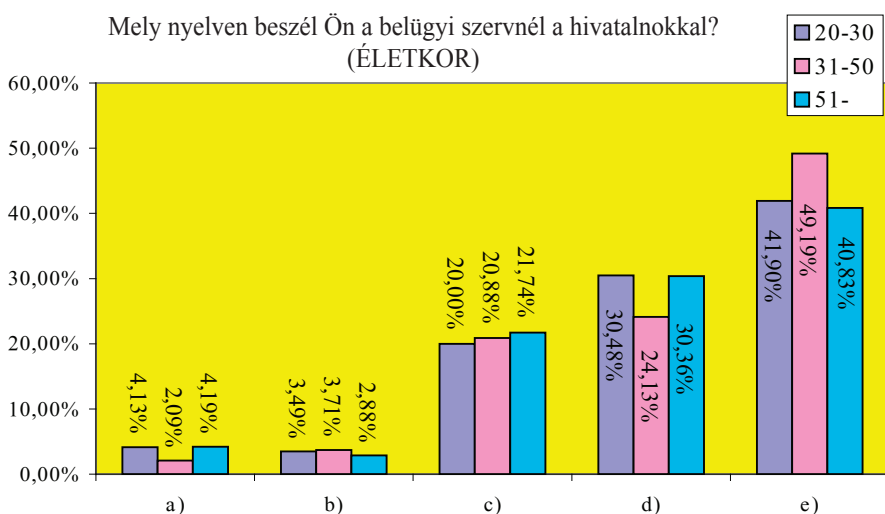
zelebb egymáshoz. A magyar és a szerb nyelv egyenlő mértékű alkalmazása a 31–50 éveseknél, valamint az 51 év felettiéknél mutat azonos arányt. A kizárólag szerb nyelvű társalgás aránya viszont a 31–50 éveseknél és az 51 éven felülieknél hasonló.

A statisztikai számítás értelmében lényeges eltérést tapasztalunk:

- a magyar és a szerb nyelvű kommunikáció és minden egyéb nyelvhasználat között;
- a főként szerb nyelvű társalgás, valamint a kizárólag és a főként magyarul folyó beszélgetést illetően;
- a kizárólag szerb nyelvű párbeszéd, valamint a főként és a kizárólag magyarul zajló beszélgetés vonatkozásában.

8. A KOMMUNIKÁCIÓ NYELVE A BELÜGYI SZERV HIVATALNOKÁVAL VALÓ ÉRINTKEZÉSBEN

Válaszlehetőség	20–30	31–50	51–
a)	13	9	16
b)	11	16	11
c)	63	90	83
d)	96	104	116
e)	132	212	156
Összesen	315	431	382

A három korosztály közül a legkevesebb adat a 20–30 évesektől, a legtöbb pedig a 31–50 évesektől érkezett. Amennyiben összehasonlítjuk a három korosztály nyelvhasználatát, az öt válaszlehetőségben belül az alábbi korosztályok fordulnak elő legtöbbször: kizárólag magyar nyelven az 51 éven felüliek és a 20–30 évesek kommunikálnak legtöbbször, többnyire magyarul a 20–30 évesek és a 31–50 évesek társalognak leggyakrabban a tisztségviselővel. Mindhárom korosztály valamivel gyakrabban beszél kizárólag magyarul, mint többnyire magyarul. Magyarul és szerbül legtöbbször az 51 éven felüliek kommunikálnak, legkevésbé pedig a 20–30 évesek. Az említett válaszlehetőségek közötti különbségek azonban elenyészőek.

A 20–30 évesek társalognak legtöbbször általában szerbül, a 31–50 évesek pedig a legkevesebbszer. Ez utóbbiak viszont a leggyakrabban kizárólag szerbül folytatnak beszélgetést, a másik két korosztály szerb nyelvi kommunikációja csaknem azonos gyakoriságú. A három korosztály válaszai alapján az előfordulási gyakoriság tekintetében többször kommunikálnak adatközlőink kizárólag magyarul, mint többnyire magyarul. Ha összevetjük a korosztályokat az elemzett szituációk kapcsán, arra a következtetésre jutunk, hogy jelen esetben sokkal kisebb különbségekkel számolhatunk, mint az előzőekben.

A következő válaszok között áll fenn lényeges eltérés:

- a magyar és a szerb nyelvű beszélgetés, valamint a többnyire vagy kizárólag magyar társalgás között;
- a főként szerb nyelvű társalgás és a többnyire vagy kizárólag magyar, valamint a magyar és szerb kommunikáció kapcsán;
- a kizárólag szerb nyelvű diskurzus, valamint minden egyéb nyelvhasználati lehetőség között.

9. ÖSSZEFOGLALÓ

A kizárólag magyar nyelvű társalgás kapcsán csupán a házastárssal és a gyermekekkel szemben különül el leginkább a 20–30 évesek és az 51 éven felüliek véleménye. Egyéb szituációkban e két korosztály válaszainak száma és százalékaránya magasabb, mint a 31–50 éveseké. A házastársukkal, a gyermekükkel, a felettessel, a postán és a bankban, valamint a belügyi szervvel az 51 éven felüliek, baráti társaságban a 20–30 évesek, az egyházi személlyel pedig a 31–50 évesek beszélnek leggyakrabban kizárólag magyarul. A legkevésbé pedig a következő szituációkban alkalmazzák kizárólag a magyar nyelvet:

a 20–30 évesek házastárssal és gyermekükkel;

a 31–50 évesek a barátokkal, a felettessel, a belügyi szervvel, valamint a postán és a bankban;

az 51 év feletti az egyházi személlyel való kommunikációban.

A felsorolt eltérések – a házastársakkal folytatott nyelvhasználat kivételével, ahol a 31–50 évesek és az 51 éven felüliek közötti különbség 8,82% – közötti eltérés azonban nem haladja meg a 3%-ot.

A főként magyar nyelven zajló társalgás a szituációk és a korosztály tekintetében az alábbi esetekben fordul elő leggyakrabban:

a 20–30 éveseknél a barátokkal, az egyházi személlyel, a felettséssel, a belügyi szervvel való kommunikációban, valamint a postán és a bankban;

a 31–50 éveseknél a házastárssal és gyermekekkel szemben. Az 51 éven felülieknél egy esetben sem találkozunk leggyakoribb kategóriaként a többnyire magyar nyelven zajló kommunikációval. Ez utóbbi korosztály a legkevésbé a házastárssal, a felettséssel és a belügyi szervvel kommunikál főként magyarul. A 31–50 évesek pedig a pappal, valamint a postán és a bankban, a 20–30 évesek viszont gyermekükkel beszélnek legkevésbé főként magyar nyelven.

A magyar és a szerb nyelvű beszédmód legnagyobb százalékarányban történő megjelölése korosztályonként az alábbi szituációk szerint alakul:

a 20–30 éveseknél házastárssal, gyermekekkel, felettséssel;

a 31–50 éveseknél baráti társaságban, valamint a postán és a bankban;

az 51 éven felülieknél pedig a belügyi szervnél alkalmazott leginkább.

A gyakorisági sorrend alsó fokán pedig a következő szituációk állnak:

a 20–30 éveseknél a posta, a bank és a belügy;

a 31–50 éveseknél az egyházi személy és a felettes;

az 51 éven felülieknél pedig a házastárs és a gyermek.

Az egyes korosztályok a főként szerb nyelvű társalgást illetően az alábbi szituációkat választották legtöbbször:

a 20–30 évesek a házastárssal, a gyermekkel, a barátokkal és a belügyi szervvel;

a 31–50 évesek a pappal, a postán és a bankban;

az 51 éven felüliek pedig csupán a felettséssel beszélnek leggyakrabban többnyire szerb nyelven. A 20–30 évesek és az 51 éven felüliek közül senki sem kommunikál az egyházi személlyel többnyire szerb nyelven. Az előzőekhez hasonlóan kimutathatjuk ez utóbbi legritkább előfordulását is, mely a következőképpen alakul:

a 20–30 éveseknél az egyházfővel;

a 31–50 éveseknél a felettséssel és a belügyi szervvel;

az 51 éven felülieknél a házastárssal, a gyermekkel, a baráti társasággal, a pappal, a postán és a bankban.

Az általunk megadott ötödik nyelvhasználati mód a kizárólag szerb nyelvű beszélgetés, melynél úgyszintén kimutathatóak a domináns szituációkat jelölő kategóriák:

a 20–30 éveseknél a házastárssal, a gyermekekkel, a postán és a bankban;

a 31–50 éveseknél a felettséssel és a belügyben;

az 51 éven felülieknél pedig a barátokkal való érintkezésben alkalmazott nyelv.

Ugyanakkor kiszámítottuk azoknak a szituációknak az arányát is, melyek a kizárólag szerb nyelvű kommunikáció vonatkozásában a legkevesebb jelölést kapták a három korosztályon belül. Miután áttekintjük a grafikonokat, látjuk, hogy a szituációk két korosztály között oszlanak el. Ezek a következők:

A 31–50 évesek a gyermekekkel, a barátokkal és a pappal beszélnek legritkábban kizárólag szerbül. Az 51 éven felülieknél a házastárssal, a felettessel, a belügyi szervvel szemben, valamint a postán és a bankban alkalmazott szerb nyelvű társalgás a legritkább. A 20–30 éveseknél nem találunk olyan szituációt, melyben a szerb nyelvet a legkevésbé alkalmazná ez a korosztály.

IRODALOM

- BAŃCZEROWSKI Janusz: A nyelvi kommunikáció modelljének nyelvi képéről. = www.c3.hu/~magyarnyelv/01-3/banczer.htm
- BARLAI Jenő – GÁBRITY MOLNÁR Irén (szerk. 2008): Hazaérsz. Esély és egyenlőség a Vajdaságban. Vajdasági Módszertani Központ, Grafoprodukt, Szabadka.
- BARTHA Csilla (1996): A kétnyelvűség-kutatás szociolingvisztikai módszerei. = Terts István (szerk.): Nyelv, nyelvész, társadalom. Szépe–Emlékkönyv. Janus Pannonius Tud., Budapest, 19–24.
- BARTHA Csilla (2005): A kétnyelvűség alapkérdései. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- BEREGSZÁSZI Anikó – PAPP Richárd (szerk. 2005): Kárpátalja. Társadalomtudományi tanulmányok. MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Budapest–Beregszász.
- BINDORFFER Györgyi (2004): „Ami elveszett és ami megmaradt.” Asszimilációápolás és tradícióápolás összehasonlító elemzése két magyarországi német faluban. = Kozma István, Papp Richárd (szerk.): Etnikai kölcsönhatások a Kárpát-medencében. Gondolat – MTA ETNIKAI-NEMZETI KISEBBSÉGKUTATÓ INTÉZET, Budapest, 89–120.
- BORBÉLY Anna (2000 A): A nyelvmegőrzést és a nyelvcserét befolyásoló demográfiai és társadalmi faktorok. = Valóság. XLIII. évf., 6. sz., 36–47.
- BORBÉLY Anna (szerk. 2000 B): Nyelvek és kultúrák érintkezése a Kárpát-medencében. A 10. Élőnyelvi Konferencia előadásai. Készült az MTA Nyelvtudományi Intézetének Élőnyelvi Osztályán. Budapest.
- BORBÉLY Anna (2001 A): Nyelvcseré. Szociolingvisztikai kutatások a magyarországi románok közösségében. Készült az MTA Nyelvtudományi Intézetének Élőnyelvi Osztályán. Budapest.
- BORBÉLY Anna (2001 B): A nyelvcseré folyamata és kutatása. = Nyelvtudományi Közlemények. 98. sz., 193–215.
- BORBÉLY Anna (2002): A nyelvcseré, illetőleg a nyelvmegőrzés és a települések összefüggése a magyarországi románoknál. = A. Gergely András (szerk.): Kisebbségi magyarság – nemzetiségi lét, identitás és önszerveződés városban és falun. (Az MTA Kisebbségkutató Intézet 2001. május 30–31-i konferenciája). 11. évf., 2. sz., 334–343.
- BORBÉLY Anna (2003 A): Kétnyelvűség és többnyelvűség. = Kiefer Ferenc (szerk.): A magyar nyelv kézikönyve. Akadémiai Kiadó, Budapest, 361–380.
- BORBÉLY Anna (2003 B): Egyház és nyelvmegőrzés. = Kozma István–Papp Richárd (szerk.): Etnikai kölcsönhatások és konfliktusok a Kárpát-medencében. Válogatás a *Változások a*

- Kárpát-medencei etnikai tér- és identitás-szerkezetében* című konferencia előadásából. Gondolat – MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 176–204.
- BORBÉLY Anna (2003 C): A nyelvcsere kutatásának módszerei. = Tóth Szergej (szerk.): *Nyelvek és kultúrák találkozása*. Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Kara, Szeged, 104–108.
- BORBÉLY Anna (2006): Kétnyelvűség és többnyelvűség. = Kiefer Ferenc (szerk.): *Magyar nyelv*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 595–628.
- CSERESNYÉSI László (2004): *Nyelvek és stratégiák (avagy a nyelv antropológiája)*. (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XXXVII). Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- CSERNICKÓ István (1998): *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Osiris Kiadó és MTA Kisebbségkutató Műhely, Budapest.
- GÁBRITYNÉ dr. MOLNÁR Irén (felelős szerk. 2004): *Mi ilyen nyelvben élünk*. MTT Könyvtár 9., Szabadka.
- GÖNCZ Lajos (1985): *A kétnyelvűség pszichológiája*. Forum Könyvkiadó, Újvidék.
- GÖNCZ Lajos (1999 A): *A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban)*. Osiris Kiadó– Fórum Könyvkiadó–MTA Kisebbségkutató Műhely, Budapest–Újvidék.
- GÖNCZ Lajos (1999 B): *Hol beszélnek legszebben magyarul? A Kárpát-medencei magyar beszélőközösségek anyanyelvi sztereotípiái*. = *Hungarológiai Közlemények*. 1–2. sz., 54–61.
- GÖNCZ Lajos (2004): *A vajdasági magyarság kétnyelvűsége. A magyarságkutató Tudományos Társaság (Szabadka) és a Magyar Tudományos Akadémia Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet (Budapest) közös kiadása*, Szabadka.
- GYIVICSÁN Anna (1993): *Anyanyelv, kultúra, közösség. A magyarországi szlovákok*. Teleki Alapítvány, Budapest.
- GYŐRI NAGY Sándor és Kelemen Janka (szerk. 1991): *Kétnyelvűség a Kárpát-medencében I*. Kiadja a Széchenyi Társaság a Pszicholingva Nyelviskola közreműködésével, Budapest.
- HÓDI Sándor (2007): *Mi fán terem a nemzetstratégia? Széchenyi István Stratégiakutató és Fejlesztési Intézet, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Tóthfalu–Zenta*.
- KASSAI Ilona (szerk. 1995): *Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat*. A 6. Élőnyelvi Konferencia előadásai. Készült az MTA Nyelvtudományi Intézetének Élőnyelvi Osztályán, Felelős kiadó: Kassai Ilona, Budapest.
- KISS Jenő (1993 A): *Hibridalakulatok a regionális beszélt nyelvben*. = *Magyar Nyelv*. LXXXIX. évf., 1. sz., 94–98.
- KISS Jenő (szerk. 1993 B): *Egyetemi szociolingvisztikai dolgozatgyűjtemény*. ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárástani Tanszék, Budapest.
- KISS Jenő (1995 A): *A regionális köznyelviség mint kutatási probléma*. = *Magyar Nyelv*. XCI. évf., 1. sz., 1–9.
- KISS Jenő (1995 B): *Észrevételek a hazai regionális lexikográfiáról*. = *Magyar Nyelv*. XCI., évf., 2. sz., 170–178.
- KISS Jenő (1995 C): *Társadalom és nyelvhasználat*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- KISS Jenő (szerk. 2001): *Dialektológia*. Osiris Kiadó, Budapest.
- KONTRA Miklós (szerk. 1991): *Tanulmányok a határainkon túli kétnyelvűségről*. Magyar-ságkutató Intézet, Budapest.
- KONTRA Miklós (2003 A): *Élőnyelvi kutatások határainkon belül és kívül*. = *Magyar Tudomány*. 2003/4: 504–512.
- KONTRA Miklós (szerk. 2003 B): *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*. Osiris Kiadó, Budapest.

- KONTRA Miklós (2006 A): A határon túli magyar nyelvváltozatok. = Kiefer Ferenc (szerk.): Magyar nyelv. Akadémiai Kiadó, Budapest, 549–577.
- KONTRA Miklós (2006 B): A magyarországi magyar nyelvhasználat variabilitásáról. = Kiefer Ferenc (szerk.): Magyar nyelv. Akadémiai Kiadó, Budapest, 577–595.
- KONTRA Miklós – HATTYAR Helga (szerk. 2001): Magyarok és nyelvtörvények. V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Jyväskylä, 2001. augusztus 6–10.) „Magyarok és nyelvtörvények” című szimpózium előadásai. A Magyarágkutatás könyvtára XXVI. Készült az MTA Nyelvtudományi Intézetének Élőnyelvi Osztályán, Budapest.
- KOZMA István – PAPP Richard (szerk. 2004): Etnikai kölcsönhatások és konfliktusok a Kárpát-medencében. Válogatás a *Változások a Kárpát-medence etnikai tér- és identitás-szerkezetében* című konferencia előadásából. Gondolat – MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet. Budapest.
- LANSTYÁK István (2000): A magyar nyelv Szlovákiában. A magyar nyelv a Kárpát-medencében a XX. század végén. Osiris Kiadó – Kalligram Könyvkiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely, Budapest – Pozsony.
- LANSTYÁK István – SZABÓMIHÁLY Gizella (1997): Magyar nyelvhasználat – iskola – kétnyelvűség. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.
- MIRNICS Károly (1993): Kisebbségi sors. Forum Könyvkiadó, Újvidék.
- PÁLMAINÉ dr. ORSÓS Anna (2008): Nyelvi attitűdök a magyarországi beás közösségben. = Zelliger Erzsébet (szerk.): Nyelv, területiség, társadalom. MNyTK. 228. sz., Budapest, 79–95.
- PAP Mária – SZÉPE György (válogatta 1975): Társadalom és nyelv. Szociolingvisztikai írások. Gondolat, Budapest.
- PAPP György (szerk. 2004): Mi ilyen nyelvben élünk. MTT Könyvtár 9., Szabadka.
- PÉNTEK János (1997): Kontaktusjelenségek és folyamatok a magyar nyelv kisebbségi változataiban. = Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények. 37–49.
- PÉNTEK János (1998): Gondolatok a magyar nyelv mai helyzetéről. = Magyar Nyelv. XCIV. évf., 1. sz., 43–49.
- PERCZELNÉ dr. ZALAI Magdolna (1986): Biometria. Kertészeti Egyetem, Budapest.
- SÁNDOR Anna (1995): Megfigyelések Kolon mai nyelvhasználatáról. = Kassai Ilona (szerk.): Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat. A 6. Élőnyelvi Konferencia előadásai. Az MTA Nyelvtudományi Intézet Élőnyelvi Osztálya, Budapest, 211–216.
- SÁNDOR Anna (2000): Anyanyelvhasználat és kétnyelvűség egy kisebbségi magyar beszélőközösségben, Kolonban. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.
- SÁNDOR Anna (2001): A nyelvi attitűd kisebbségben. = Magyar Nyelv. 1. sz., 87–95.
- TRUDGILL, Peter (1997): Bevezetés a nyelv és társadalom tanulmányozásába. Szeged, JGYTF Kiadó.
- WACHA Imre (1987): A beszélt nyelv kategóriái. = Hungarológiai Közlemények. 4. sz., Újvidék, 255–306.

The Position and Use of the Hungarian and Serbian Language among the Hungarian Population in Vojvodina

This research is part of the language-attitude study carried out among the Hungarian population in Vojvodina. This collection of data through questionnaires is linked to the attitude researches among minorities in Hungary and the Hungarian minority liv-

ing outside the borders of Hungary. We wish to find out in which settings Hungarians use Hungarian or Serbian in spoken communication. Namely, sociolinguistic researches prove that as soon as a language can be used only in familiar situations in spoken communication, its survival becomes questionable.

Keywords: language attitude study, minority, settings of language use, Hungarian language, Serbian language, age (of life)